

ČESKÁ REPUBLIKA

**ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY**

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy senátu JUDr. Jaroslava Vlašína a soudců JUDr. Tomáše Rychlého a Mgr. Radovana Havelce v právní věci žalobců: a) K. M., b) S. M., c) nezl. A. M., všichni zastoupeni JUDr. Vítem Biolkem, MBA, LL.M., advokátem se sídlem Bohuslava Martinů 1038/20, Hradec Králové, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Nad Štolou 936/3, Praha 7, v řízení o kasační stížnosti žalobců proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 28. 11. 2019, č. j. 32 Az 3/2018 – 124,

t a k t o :

- I. Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 28. 11. 2019, č. j. 32 Az 3/2018 – 124, **se ve výrocích I. a II. zrušuje.**
- II. Rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 3. 1. 2018, č. j. OAM-121/ZA-ZA12-ZA05-2017, a ze dne 3. 1. 2018, č. j. OAM-120/ZA-ZA12-ZA05-2017-I, **se zrušují a v ě c se v r a c í** žalovanému k dalšímu řízení.
- III. Žádnému z účastníků **se nepřiznává** náhrada nákladů řízení.
- IV. Ustanovenému zástupci žalobců JUDr. Vítu Biolkovi, MBA, LL.M., advokátovi, **se přiznává** odměna za zastupování a náhrada hotových výdajů ve výši 18 731 Kč. Tato částka mu bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu ve lhůtě jednoho měsíce od právní moci tohoto rozsudku. Náklady právního zastoupení žalobců nese stát.

Odůvodnění:

[1] Žalovaný rozhodnutím ze dne 3. 1. 2018, č. j. OAM-121/ZA-ZA12-ZA05-2017, neudělil mezinárodní ochranu žalobci a) podle § 12, § 13, § 14, § 14a a § 14b zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění rozhodném pro projednávanou věc (dále jen „zákon o azylu“). Žalovaný dále rozhodnutím ze dne 3. 1. 2018, č. j. OAM-120/ZA-ZA12-ZA05-2017-I, obdobně neudělil mezinárodní ochranu žalobkyni b) a nezletilému žalobci c). Žalobci a) a b) jsou manželé a žalobce c) je jejich nezletilý syn.

[2] Žaloby proti výše uvedeným rozhodnutím žalovaného Krajský soud v Hradci Králové (dále jen „krajský soud“) nejprve spojil ke společnému projednání, neboť žalobci jsou rodinní příslušníci a žalobci b) a c) odvíjí svoje potíže od potíží žalobce a). Rozsudkem ze dne 28. 11. 2019, č. j. 32 Az 3/2018 – 124, pak krajský soud žaloby jako nedůvodné zamítl.

[3] Při posuzování věci vycházel krajský soud z následujícího skutkového stavu. Dne 9. 2. 2017 požádali žalobci o udělení mezinárodní ochrany v České republice. Žalobce a) v rámci pohovoru uvedl, že je ázerbájdžánské národnosti, vyznává šíitský islám a od roku 2004 je členem politické strany „*Yeni Azərbaycan Partiyası*“ („*Strana Nový Ázerbájdžán*“; dále též jen „*YAP*“), byl také členem volební komise této strany. Většina jeho problémů v zemi původu se odvíjí právě od členství v této straně. Do strany musel vstoupit, protože pracoval jako učitel. Žalobce a) popsal řadu incidentů, které mu způsobili členové uvedené strany, respektive které členům strany YAP připisuje. V první řadě byl nucen ke „špionážní“ činnosti proti opozičním politikům, jež spočívala v krádežích aut, peněz, zastrásování, občas i v užití násilí. Žalobce a) s těmito praktikami nesouhlasil a chtěl ze strany YAP vystoupit, proto s ní měl problémy. V roce 2006 odmítl zapálit dům opozičního politika, následně jej členové strany YAP navštívili doma, začali vše ničit a mladší dceru opařili horkou vodou. Později téhož dne žalobce a) postřelili do nohy. U policie se ochrany nedomohl, naopak jej zbili a musel souhlasit s tím, že nikomu nic neřekne. V následujících letech se situace uklidnila a k dalšímu incidentu došlo v roce 2012. Vedoucí člen strany YAP v okrese Berde žalobce a) nutil, aby zabil člena opoziční strany. Žalobce a) ze strachu naoko souhlasil a převzal střelnou zbraň. Vraždu poté oddaloval a nakonec s rodinou uprchl do Belgie, kde požádali o azyl. Po pár měsících se rodina vrátila zpět do vlasti, neboť v azylovém řízení nemohla předložit potřebné důkazy a bylo jí přislíbeno, že se jí v Ázerbájdžánu nic nestane. Žalobce a) začal po návratu opět učit a rovněž provozoval malý obchod. Několik let se nic nedělo, pouze musel zaplatit náhradu za ztracenou zbraň ve výši 5 000 EUR a každé dva měsíce mu volali kvůli další spolupráci. V roce 2015 musel žalobce a) vstoupit do strany MDHP, která byla provázána se stranou YAP a o které neměl bližší informace. Důvodem jeho kandidatury v následných volbách za stranu MDHP byly podle něho patrně manipulace členů vládní strany s volebními výsledky. Dále popsal další formy nátlaku, který na něj strana YAP vyvíjela, jelikož z ní chtěl vystoupit. Vykradli mu obchod, přičemž nemohlo jít o obyčejné zloděje, protože nedošlo jen ke krádeži zboží, ale ke zničení obchodu. Policie nikoho nedopadla. Jeho syna

pokračování

se neznámí muži pokusili unést, ani zde žalobce a) nepochyboval, že šlo o členy strany YAP.

[4] V roce 2016 se žalobce a) odmítl zúčastnit referenda v souvislosti s prezidentskými volbami a oznámil odchod ze strany. Přitom byl zbit jinými členy strany a byl vážně zraněn na pravém oku. S rodinou odcestoval do Baku, kde podstoupil operaci na oční klinice. Zde poté zjistil, že po něm bylo vyhlášeno pátrání kvůli trestnému činu. Neví, čeho se měl dopustit, ale domnívá se, že existuje spojitost současného trestního stíhání s jeho uvězněním v roce 1995, kdy byl zatčen a z vězení se dostal až pomocí úplatku. Dále popsal tehdejší poměry ve vězení, kde docházelo ke špatnému zacházení s vězni a k mučení. Žalobce a) se nechtěl znovu dostat do vězení, proto se několik měsíců skrýval s rodinou v Baku, přičemž si vyřizovali doklady nutné k vycestování ze země. Za bezproblémový průchod přes pasovou kontrolu v Baku zaplatili nějakému člověku a v roce 2016 odcestovali do Evropy. Zde požádali o azyl ve Spolkové republice Německo, odkud byli předáni do ČR v rámci tzv. dublinského řízení.

[5] Žalobkyně b) při pohovoru uvedla, že s dětmi opustila zemi původu z důvodu politických aktivit manžela, ona sama ani její děti (žalobci mají ještě dvě dospělé dcery, o jejichž žádostech o udělení mezinárodní ochrany rozhodl žalovaný samostatně a jejich žaloby ve věci neudělení mezinárodní ochrany zamítl krajský soud rovněž v samostatných řízeních vedených pod sp. zn. 32 Az 4/2018 a 32 Az 5/2018 – pozn. soudu) jiné důvody žádosti o mezinárodní ochranu nemají. Z návratu do vlasti mají strach. Dále doplnila informace k výše popsaným incidentům, především v tom směru, že žalobce a) byl opakovaně předvoláván na policii. Problémy měl stále, i před rokem 1997. Po návratu z Belgie policie hledala u žalobců doma zbraň určenou k vraždě opozičního politika, manžel ji ale vyhodil do kanálu. Policie převrátila byt rodiny vzhůru nohama a žalobce a) musel zaplatit velkou sumu peněz jako náhradu. Kontroly ovšem ani tak nepřestaly. Rodina chvíli pobývala i v Ruské federaci (rok před vycestováním), kde bydlela u známých, poté po několika dnech náhle z rozhodnutí žalobce a) všichni odcestovali zpět do vlasti. Před odjezdem do Evropy pobývali v Baku. Zde již věděli o tom, že žalobce a) je hledán, o zahájení trestního řízení se však dozvěděli až po odcestování z domovského státu od švagra.

[6] Po zhodnocení výše uvedených skutečností dospěl krajský soud k závěru, že žaloba není důvodná a rozhodnutí žalovaného shledal v souladu se zákonem. Nejprve se neztotožnil s namítanou nepřezkoumatelností rozhodnutí žalovaného. Dále vypořádal námitku žalobců, že s nimi nebyl proveden pohovor v jejich rodném ázerbájdžánském jazyce, ale v případě žalobce a) v ruském jazyce, v případě žalobkyně b) v jazyce tureckém. Krajský soud zdůraznil, že pohovory byly vedeny v jazycích, které si žalobci sami zvolili, a z protokolů nevyplývá, že by nerozuměli pokládaným otázkám. Žalobci nedali žalovanému ničím najevo, že mají s tlumočením problém a protokoly o pohovorech na závěr bez připomínek a bez zpětného přetlumočení jejich obsahu podepsali. Není ani patrné, že by žalobci nebyli v uvedených jazycích schopni vylicít všechny podstatné okolnosti, a žalovaný tak nezjistil jejich kompletní azylový příběh. Podle krajského soudu není s ohledem na dosavadní judikaturu možné účinně zpochybnit kvalitu tlumočení pohovorů, jestliže žalobci současně neuvedli konkrétní body, které byly podle nich

přetlumočeny chybně. Uplatnění takové námitky až v žalobě nadto soud považoval za účelové.

[7] Krajský soud dále uvedl, že situace žalobců, především problémy žalobce a), nespadá pod důvody udělení azylu podle § 12 písm. a) zákona o azylu. Žalobce a) nespojoval svůj odchod ze země s pronásledováním za uplatňování politických práv a svobod ve smyslu uvedeného ustanovení. V žalobě sice namítl, že se ocitl pod tlakem státních složek poté, co šířil poznatky o manipulaci volebních výsledků, ve správním řízení však nic takového neuváděl. Pouze vypověděl, že se manipulací dále nechtěl účastnit. Ze správního spisu a soudem provedených důkazů nevyplývá, že by žalobce a) nějakým způsobem informoval ázerbájdžánskou společnost o manipulacích, čímž by přispíval k řádnému výkonu volebního práva v zemi.

[8] Dále se krajský soud ztotožnil se závěrem žalovaného, že žalobci nebyli v zemi původu pronásledováni z azylově relevantních kritérií vymezených v § 12 písm. b) zákona o azylu. Útoky na jejich rodinu sice byly závažné, avšak neprokázalo se, že by byly spojené s politickými názory žalobce a). Teprve poté, co žalobce a) odmítl zapálit dům opozičního politika, začal mít s vládní stranou problémy. Přesto s ní nadále spolupracoval, a to až do roku 2011 či 2012, kdy utekl i s rodinou do Belgie. I po návratu ze zahraničí a útoku na rodinný obchod (2014) žalobce a) se stranou YAP spolupracoval, v roce 2015 dokonce kandidoval za stranu MDHP (spřízněnou se stranou YAP). Důvodem potíží bylo jeho odmítnutí participovat při konkrétních aktech zastrasování členů opozice a s tím související následná snaha vyvázat se ze spolupráce s vládní stranou. Žalobce a) ovšem nezastával konkrétní politické názory, pro které by byl ve vlasti pronásledován, jeho původní aktivity pro stranu YAP nebyly motivovány politickým přesvědčením (do strany YAP vstoupil s ohledem na své působení ve školství, o straně MDHP nic nevěděl).

[9] K podkladům pro vydání rozhodnutí krajský soud uvedl, že žalovaný přihlédl k důkazům doloženým ze strany žalobců, považoval je za autentické a jejich obsah nerozporoval. Tyto podklady však neprokázaly potíže žalobce a) z azylově relevantních důvodů. Co se týče aktuálnosti podkladů, zde krajský soud žalovanému vytkl, že nevycházel ze zprávy organizace Human Rights Watch z ledna 2018, kterou mohl mít v době vydání napadených rozhodnutí k dispozici. Soud provedl tuto zprávu jako listinný důkaz při jednání. Vyplývá z ní, že ázerbájdžánské státní orgány pokračují v pronásledování politických aktivistů, novinářů a kritiků vládního režimu a v průběhu vykonstruovaných řízení tyto osoby i mučí. Uvedeným pochybením žalovaného ovšem nedošlo k podstatnému zasažení do práv žalobců, neboť žalovaný správně vyhodnotil, že žalobci do zmíněných skupin obyvatel nespádají (nejsou příslušníky nevládních organizací či médií, aktivisty, kritiky režimu, ochránci lidských práv a podobně). Ani aktuálnější zpráva o zemi původu by tak na posouzení věci nic nezměnila.

[10] K otázce udělení doplňkové ochrany krajský soud konstatoval, že nezjistil žádné skutečnosti, které by svědčily o tom, že žalobcům hrozí v domovském státě přímé a bezprostřední nebezpečí vážné újmy. Žalovaný nezpochybňoval, že žalobce a) byl v období od 9. 3. 1995 do 18. 4. 1995 omezen na svobodě, následně byl propuštěn a zproštěn obvinění s ohledem na pochybení vyšetřovatele. Nijak se ale neprokázala tvrzená spojitost tohoto případu se současným trestním stíháním žalobce a) či s incidenty

pokračování

se členy strany YAP. Z listin předložených žalobcem a) nevyplývá, že by byl v roce 1995 ve vězení mučen. Do specifických skupin osob, které jsou v Ázerbájdžánu během věznění mučeny, žalobce a) nepatří. Krajský soud znovu zopakoval, že potíže žalobců nejsou spojeny s jejich politickým přesvědčením či s prosazováním náboženských práv a svobod. Ačkoli jsou popsány obtíže se členy strany YAP závažné a žalobci se nedomohli pomoci od policie, nelze jejich situaci podřadit pod pojem *mučení nebo nelidské či ponižující zacházení nebo trestání* ve smyslu § 14a odst. 2 písm. b) zákona o azylu.

[11] Kasační stížnost podali žalobci (dále také jen „stěžovatelé“) formálně z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 písm. a), b) a d) soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“). Nejprve se vyjadřují k přijatelnosti kasační stížnosti. Podstatný přesah jejich vlastních zájmů je podle nich dán nutností vyslovit právní názor k otázce vedení pohovorů s žadateli o azyl v jiném jazyce, než je jejich mateřský jazyk. Není možné přezkoumat, zda byli stěžovatelé poučeni o možnosti provést pohovor v jejich rodném jazyce. To je stěžejní pro bezvadný průběh řízení. Stěžovatelé nemohou prokázat, že se jim nedostalo náležitého poučení, neboť na protokolech je jejich podpis. Nerozuměli však samotnému tlumočnickovi, soud tak nemůže brát v potaz jejich prohlášení, že si přejí konat pohovor v ruském, respektive tureckém jazyce. Krajský soud vystavěl svou argumentaci na protokolu o pohovoru, tato listina ale s ohledem na uvedené nedosvědčuje pravou vůli stěžovatelů. Skutková zjištění žalovaného nedosahují standardu vyžadovaného v azylovém řízení, neboť stěžovatelé neměli příležitost osvětlit v mateřském jazyce všechny zásadní okolnosti a souvislosti.

[12] Dále v kasační stížnosti v souvislosti s výše uvedeným doplňují, že ruskému a tureckému jazyku nerozuměli do té míry, aby byli schopni vylíčit všechny podstatné souvislosti. Judikatura správních soudů přitom požaduje, aby bylo řízení vedeno v jazyce, v němž je žadatel o mezinárodní ochranu schopen jednat a uvést všechny významné důvody pro udělení azylu, nikoli pouze konverzovat. V dané věci byl proto žalovaným při zjišťování skutkového stavu porušen zákon, což krajský soud chybně aproboval. V tomto směru nelze argumentovat délkou pohovoru, neboť ta může svědčit nejen o tom, že měl stěžovatel a) dostatek prostoru uvést vše důležité, ale právě i o tom, že se nemohl dorozumět s tlumočnickem a hledal správné pojmy v jazyce, jenž dobře neovládá. Krajský soud též v odstavci 42 napadeného rozsudku podotkl, že stěžovatel a) ve správním řízení netvrdil, že byl pod tlakem státních složek v důsledku informování veřejnosti o volebních machinacích. Stěžovatel a) se snažil vylíčit správnímu orgánu vše, avšak s ohledem na jazykovou bariéru to nebylo možné. K tomu podotýká, že stejně jako on plně nerozuměl tlumočnickovi z ruského jazyka, ani tento tlumočnick nerozuměl jemu. Existence jazykové bariéry se vine celým řízením a dotýká se všech možných důvodů pro udělení mezinárodní ochrany.

[13] Dalším pochybením žalovaného je to, že se nezabýval aktuální situací v Ázerbájdžánu a chybně vyhodnotil postavení stěžovatele a) v návaznosti na Výroční zprávu Human Rights Watch z ledna 2018. Z té je patrné, že mu hrozí pronásledování, perzekuce či dokonce mučení pro zastávání politických názorů. Nelze spoléhat na obecné a ničím nedoložené tvrzení, že situace neúspěšných žadatelů o azyl je po návratu do země původu individuální a většinou tyto občany větším problémům nečelí. Stěžovatelé se proto

nemohou ztotožnit se závěrem krajského soudu, že správní řízení nebylo zatíženo žádnými vadami.

[14] Závěrem stěžovatelé namítají, že nesouhlasí s tím, že v jejich případě nebyla prokázána spojitost mezi politickými postoji stěžovatele a) a útoky na něj, jeho rodinu nebo jeho obchod. Je absurdní na jednu stranu konstatovat, že důvodem potíží stěžovatele a) je odmítnutí dále participovat na zastrašování opozice, a zároveň uvést, že tyto jeho aktivity nebyly motivovány politickým přesvědčením. Takový závěr je vnitřně rozporný. Stěžovateli a) hrozí po návratu do vlasti trestní stíhání, uvěznění, mučení a jiné nelidské a ponižující zacházení. I pokud by tedy nebyl dán důvod pro udělení azylu dle § 12 písm. b) zákona o azylu, je dán důvod pro udělení doplňkové ochrany. Ostatní rodinní příslušníci stěžovatele a) pak mají nárok na udělení některé z forem mezinárodní ochrany za účelem sloučení rodiny.

[15] Zástupce stěžovatelů dále Nejvyššímu správnímu soudu přeposlal jejich sdělení v anglickém jazyce, jehož podstatou je vyjádření obav z návratu do vlasti a z uvěznění, které tam stěžovateli a) hrozí, jakož i z dalších negativních důsledků pro celou rodinu.

[16] Žalovaný ve vyjádření ke kasační stížnosti navrhuje její zamítnutí. Nejprve odkazuje na spisový materiál, na správní rozhodnutí a na výpovědi stěžovatelů během správního řízení. Žalovaný rekapituluje jednotlivé incidenty, které popsal stěžovatel a) v průběhu správního řízení. Za závažný incident považuje ten z roku 2006, kdy stěžovatel a) odmítl podpálit dům opozičního politika, byl postřelen do nohy a policie jej následně místo pomoci zbilá. Stěžovatel a) se ovšem z následků zotavil a v následujících šesti letech žádné obdobné problémy neměl. Tato příhoda proto nemá přímou souvislost s nyní posuzovanou žádostí o mezinárodní ochranu. Další problém nastal v roce 2012, kdy po stěžovateli a) požadovali členové strany YAP zabití opozičního politika, stěžovatel a) však místo toho utekl do Belgie. Tehdy se podle žalovaného nakonec nic nestalo, neboť po návratu ze zahraničí musel stěžovatel a) pouze zaplatit finanční náhradu za nevrácení zbraně. Nedá se tak hovořit o újmě relevantní z hlediska zákona o azylu. Touto újmu není ani pokus o únos syna, k němuž nedošlo, ani vykradení obchodu. Stěžovatelé nedoložili, že tyto incidenty souvisí se stranou YAP a s tím, že z ní chtěl stěžovatel a) vystoupit. Žádné přímé argumenty na podporu tohoto tvrzení stěžovatelé neuvedli, jedná se pouze o spekulaci. Ani z okolnosti, že po otci rodiny bylo v roce 2016 vyhlášeno pátrání, neplyne, že mu v případě návratu do vlasti hrozí vážná újma. Stěžovatelé v září 2016 letecky a bez potíží legálně opustili Ázerbájdžán, ačkoli v dokumentu týkajícím se pátrání po stěžovateli a) je uvedeno, že mu bude bráněno ve vycestování. Zároveň nebyla nijak doložena tvrzená souvislost současného ohrožení stěžovatele a) s uvězněním v roce 1995. Tehdy byl propuštěn jako nevinný, o čemž svědčí jím předložené doklady.

[17] Ke stěžovatelce b) a stěžovateli c) žalovaný uvádí, že kromě pokusu o únos syna, což byl izolovaný a ojedinělý incident, nebyli ve vlasti nijak pronásledováni a odvozují svou žádost o mezinárodní ochranu pouze od problému otce rodiny. Ani jim tak vážná újma nehrozí. Incident, při němž měla policie při domovní prohlídce opařit mladší dceru horkou vodou, se měl stát někdy kolem roku 2004, tedy již před mnoha lety. Žalovaný se domnívá, že skutkový stav zjistil dostatečně a hodnotil veškeré okolnosti, které v řízení vyšly najevo. K vedení pohovorů v ruském, respektive tureckém jazyce toliko podotýká,

pokračování

že takto byly pohovory vedeny na výslovnou žádost stěžovatelů. Ti přitom neuvedli, že nerozuměli pokládaným otázkám nebo že měli s danými jazyky nějaké problémy.

[18] Dříve, než mohl Nejvyšší správní soud posoudit námitky uplatněné v kasační stížnosti, musel posoudit otázku její přijatelnosti. Podle § 104a odst. 1 s. ř. s. totiž platí, že *jestliže kasační stížnost ve věci mezinárodní ochrany svým významem podstatně nepřesahuje vlastní zájmy stěžovatele, odmítne ji Nejvyšší správní soud pro nepřijatelnost.*

[19] Nejvyšší správní soud ve svém usnesení ze dne 26. 4. 2006, č. j. 1 Azs 13/2006 – 39, publ. pod č. 933/2006 Sb. NSS (veškerá citovaná rozhodnutí tohoto soudu jsou dostupná na www.nssoud.cz), vyložil, že „[p]řesahem vlastních zájmů stěžovatele (který ve věcech azylu jedinečně vede k meritornímu projednání kasační stížnosti), je jen natolik zásadní a intenzivní situace, v níž je – kromě ochrany veřejného subjektivního práva jednotlivce – pro Nejvyšší správní soud též nezbytné vyslovit právní názor k určitému typu případů či právních otázek. To prakticky znamená, že přesah vlastních zájmů stěžovatele je dán jen v případě rozpoznatelného dopadu řešené právní otázky nad rámec konkrétního případu. Primárním úkolem Nejvyššího správního soudu v tomto řízení je proto nejen ochrana individuálních veřejných subjektivních práv, nýbrž také výklad právního řádu a sjednocování rozhodovací činnosti krajských soudů.“ Nejvyšší správní soud v témže usnesení přitom demonstrativně vymezil přibližně pět typových okruhů právních otázek, u kterých se může jednat o přijatelnou kasační stížnost. V zájmu stěžovatelů v řízení o kasační stížnosti ve věcech mezinárodní ochrany je pak nejenom splnit podmínky přípustnosti kasační stížnosti a svoji stížnost opřít o některý z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s., nýbrž také uvést, v čem spatřují – v mezích kritérií přijatelnosti – v konkrétním případě podstatný přesah svých vlastních zájmů a z jakého důvodu by tedy měl Nejvyšší správní soud předloženou kasační stížnost věcně projednat.

[20] Stěžovatelé v kasační stížnosti uvedli, že podstatný přesah jejich vlastních zájmů je dán nutností vyslovit právní názor k otázce vedení pohovorů s žadateli o azyl v jiném, než rodném jazyce, a to s ohledem na nemožnost přezkoumat, zda byli stěžovatelé skutečně poučeni o možnosti provedení pohovoru v jejich mateřštině. Tento důvod přijatelnosti kasační stížnosti však Nejvyšší správní soud v posuzované věci neshledal. Podle právní věty rozsudku zdejšího soudu ze dne 27. 1. 2009, č. j. 2 Azs 91/2008 – 66, na který v rozsudku odkázal i krajský soud, platí, že „[v] řízení o žalobě a následně v řízení o kasační stížnosti nelze účinně zpochybnit kvalitu tlumočení pohovorů v řízení o udělení mezinárodní ochrany za situace, kdy byl pohovor veden v jazyce, jež si žadatel o mezinárodní ochranu sám zvolil, svým podpisem potvrdil, že souhlasí s obsahem protokolu z tohoto pohovoru, a ani při napadení správního rozhodnutí založeného na těchto pohovorech neuváděl a neuvádí konkrétní body, které byly podle něj přetlumočeny chybně.“ V obecné rovině tedy platí, že pohovor s žadatelem o mezinárodní ochranu nemusí být veden v jeho rodném jazyce, ale žadatel si může zvolit i jazyk jiný, ve kterém je schopen se dorozumět (viz § 22 zákona o azylu). Nejvyšší správní soud neshledal v případě stěžovatelů i s ohledem na výše citované rozhodnutí žádnou právní otázku týkající se vedení pohovorů s žadateli o mezinárodní ochranu nebo kvality tlumočení při těchto pohovorech, k níž by se měl – v rámci sjednocování judikatury či nutnosti vyložit dosud nejasnou problematiku – vyjádřit. K tomu, zda krajský soud posoudil tuto právní otázku v souladu se zákonem,

se zdejší soud v intencích kasačních námitek dále vyjádří níže (viz odstavec [26] a násl. tohoto rozsudku).

[21] Z obsahu kasační stížnosti však vyplývá jiný důvod její přijatelnosti ve smyslu § 104a odst. 1 s. ř. s. a ve světle výše citovaného usnesení č. j. 1 Azs 13/2006 – 39, jakkoli jej stěžovatelé jako důvod k meritornímu posouzení stížnosti výslovně neoznačili. Tímto důvodem je to, že se kasační stížnost dotýká právních otázek, které dosud nebyly vůbec či plně řešeny judikaturou Nejvyššího správního soudu. Nyní posuzovaná kasační stížnost totiž přináší otázku pronásledování na základě politického přesvědčení u člena vládní strany, který sice nejprve v zásadě dobrovolně do strany vstoupil, avšak později již nesouhlasil s metodami (násilnými), které tato strana používá k udržení moci a k zastrašení opozice. Stěžovatel a) tvrdí, že byl pronásledován členy vládní strany YAP proto, že se nadále odmítal podílet na zastrašování opozičních politiků a na volebních machinacích. Žalovaný však dovodil, že stěžovatel a) nezastával autentické protirežimní postoje, což krajský soud v zásadě aproboval, neboť uvedl, že aktivity stěžovatele nebyly motivovány politickým přesvědčením (viz odstavec [8] výše). Nejvyšší správní soud se dosud nevyjádřil k otázce, zda může být projevem politického přesvědčení či politického názoru nesouhlas s postupy, které vládnoucí garnitura používá k udržení moci, byť se (a) nejedná o nesouhlas veřejně politicky či „programově“ artikulovaný, a současně (b) tento nesouhlas ani není vyjadřovaný politickým aktivistou, členem opozice apod., ale naopak samotným členem vládní strany. Z tohoto důvodu přijal Nejvyšší správní soud kasační stížnost k věcnému posouzení.

[22] Nejvyšší správní soud dále hodnotil formální náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že byla podána včas (§ 106 odst. 2 s. ř. s.), osobou oprávněnou (§ 102, věta první s. ř. s.), proti rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost ve smyslu 102 s. ř. s. přípustná a stěžovatelé jsou řádně zastoupeni advokátem (§ 105 odst. 2 s. ř. s.). Napadený rozsudek Nejvyšší správní soud přezkoumal v rozsahu podané kasační stížnosti (§ 109 odst. 3, věta před středníkem s. ř. s.) a z důvodů v ní uvedených (§ 109 odst. 4, věta před středníkem s. ř. s.). Ve věci přitom rozhodl bez nařízení jednání za podmínek vyplývajících z § 109 odst. 2, věty první s. ř. s.

[23] Kasační stížnost je důvodná.

[24] Stěžovatelé uplatnili jako důvod kasační stížnosti i nepřezkoumatelnost napadeného soudního rozhodnutí, respektive existenci vady řízení před soudem, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé [§ 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.]. K tomuto důvodu však již nic dalšího konkrétního neuvedli. Tímto důvodem se soud zabýval na prvním místě, neboť kdyby shledal napadený rozsudek nepřezkoumatelným, musel by jej pro tuto vadu zrušit, a to i bez výslovné námitky stěžovatelů.

[25] Nejvyšší správní soud konstatuje, že napadený rozsudek není nepřezkoumatelný; soud nezjistil ani jinou vadu řízení, která by měla vliv na zákonnost rozsudku krajského soudu. Z rozsudku vyplývá, jakým způsobem se krajský soud vypořádal s žalobní argumentací a proč se ztotožnil se závěry žalovaného. Rozsudek je srozumitelně a logicky odůvodněn a je z něho zřejmé, z jakých důvodů krajský soud žalobu zamítl. Nejvyšší správní soud pro úplnost připomíná, že nepřezkoumatelnost rozsudku není závislá na

pokračování

subjektivní představě účastníka řízení o tom, jak podrobně by měl být rozsudek odůvodněn. Jedná se o objektivní vadu, která kasačnímu soudu znemožňuje přezkum napadeného rozhodnutí. Takovou vadou napadený rozsudek netrpí.

[26] Stěžovatelé dále v kasační stížnosti brojí především proti tomu, že s nimi nebyl proveden pohovor v jejich mateřském jazyce. Se stěžovatelem a) byl pohovor proveden v ruském jazyce, se stěžovatelkou b) v jazyce tureckém. Namítají, že v řízení se nemohli dostatečně vyjádřit a uvést všechny významné okolnosti, s tlumočnickem si vzájemně nerozuměli.

[27] Podle § 22 odst. 1, věta první zákona o azylu *účastník řízení ve věci mezinárodní ochrany má právo jednat v mateřském jazyce nebo v jazyce, ve kterém je schopen se dorozumět.*

[28] Z již výše citovaného rozsudku č. j. 2 Azs 91/2008 – 66, plyne, že aby žadatel účinně zpochybnil kvalitu tlumočení pohovorů v řízení o udělení mezinárodní ochrany, musí nejpozději v žalobě uvést konkrétní body, které podle něj byly přetlumočeny chybně. Krajský soud věc posoudil v intencích citované judikatury správně a trefně podotknul, že stěžovatelé souhlasili s vedením pohovorů v ruském, respektive tureckém jazyce, v průběhu pohovorů se nezmínili o tom, že nerozumí pokládaným otázkám či že se nemohou plně vyjádřit, a na závěr protokoly o pohovoru bez připomínek dobrovolně podepsali. Krajskému soudu lze přisvědčit v tom, že z obsahu protokolů ani náznakem nevyplývá, že by stěžovatelé měli problém s tlumočením a nemohli řádně vyjádřit své stanovisko, respektive detailně vypovědět svůj azylový příběh. O tom nesvědčí ani jiné dokumenty založené ve správním spise. Stěžovatelé v průběhu správního řízení ohledně vedení pohovorů a tlumočení ničeho nenamítali. Je nepochybné, že pokud by stěžovatelé nerozuměli pokládaným otázkám a měli zásadní problém s jazykem, v němž byl pohovor veden, muselo by se to v protokolu projevit, například tím, že by jim tlumočnick musel otázky pokládat vícekrát, byl by nucen je přeformulovat, stěžovatelé by se vyjádřili tak, že otázky nerozumí apod. Nic takového ovšem v protokolech zachyceno není, naopak průběh pohovorů byl standardní a zejména stěžovatel a) se k věci vyjádřil obsírně a nic nenasvědčuje tomu, že by nemohl uvést vše podstatné.

[29] Krajský soud také správně uvedl, že jedinou skutečností, kterou stěžovatel a) vyjádřil nově v žalobě s tím, že ji kvůli jazykové bariéře nemohl sdělit žalovanému v průběhu řízení, je tvrzení o tom, že veřejně šířil znalosti o manipulaci volebních výsledků. Krajský soud tomuto tvrzení ve světle toho, co stěžovatel a) vypověděl při pohovoru, neuvěřil, neboť stěžovatel a) opakovaně uváděl, že se pouze machinací nechtěl dále účastnit. Stejně tak i v dalších ohledech ve správním řízení ani náznakem nesdělil, že by jakkoli informoval ázerbájdžánskou veřejnost o manipulacích při volbách, o násilí vůči představitelům opozice nebo o jiných okolnostech. Nejvyšší správní soud dává krajskému soudu za pravdu i v tom, že stěžovatel a) v žalobě ani nespécifikoval způsob, jakým měl veřejnost o dané skutečnosti (manipulace při volbách) informovat (viz bod IV. doplnění žaloby ze dne 31. 3. 2018). V tomto směru tak nelze seznat, že by stěžovatel účinně zpochybnil kvalitu tlumočení pohovoru. Za daných okolností se soudu jeví, že stěžovatelé tuto námitku uplatnili spíše účelově ve snaze „posílit“ svůj azylový příběh a zpochybnit napadená správní rozhodnutí, na což ostatně krajský soud také správně upozornil.

[30] Z výše uvedených důvodů se Nejvyšší správní soud neztotožnil s kasační námitkou, že stěžovatelé nebyli s ohledem na jazykovou bariéru a porušení zákona ze strany žalovaného schopni vylíčit všechny podstatné souvislosti, a v řízení tak nebyl v důsledku toho dostatečně zjištěn skutkový stav věci.

[31] Jinou otázkou je však samotné právní posouzení azylového příběhu stěžovatelů, tedy správnost závěru žalovaného (který aproboval krajský soud), že stěžovatelé nebyli v zemi původu pronásledováni azylově relevantním způsobem. S tím souvisí také to, zda byl především pohovor se stěžovatelem a) proveden řádně, avšak nikoli ve smyslu toho, v jakém jazyce byl proveden (respektive zda byl proveden procesně korektním způsobem, o čemž nemá kasační soud pochybnosti), ale zda se žalovaný stěžovatele a) dotazoval na všechny podstatné okolnosti a zda pohovor zaměřil tím správným směrem tak, aby si o věci mohl učinit závěr, který obстоjí. V tomto ohledu je kasační stížnost důvodná. Nejvyšší správní soud se totiž ztotožnil s námitkou stěžovatelů, byť byla formulována velmi stručně až v samém závěru kasační stížnosti, směřující proti tomu, že podle žalovaného i krajského soudu nebyla prokázána spojitost mezi politickými postoji stěžovatele a) a útoky na něj nebo jeho rodinu.

[32] Podle § 2 odst. 4 zákona o azylu *pronásledováním se rozumí závažné porušení lidských práv, jakož i opatření působící psychický nátlak nebo jiná obdobná jednání anebo jednání, která ve svém souběhu dosahují intenzity pronásledování, pokud jsou prováděna, podporována nebo trpěna původci pronásledování.* Dle odstavce 6 téhož ustanovení *původcem pronásledování nebo vážné újmy se rozumí státní orgán, strana nebo organizace ovládající stát nebo podstatnou část území státu, jehož je cizinec státním občanem nebo v němž měla osoba bez státního občanství poslední trvalé bydliště. Původcem pronásledování nebo vážné újmy se rozumí i soukromá osoba, pokud lze prokázat, že stát, strana nebo organizace, včetně mezinárodní organizace, kontrolující stát nebo podstatnou část jeho území nejsou schopny nebo ochotny odpovídajícím způsobem zajistit ochranu před pronásledováním nebo vážnou újmu.*

[33] Podle § 12 písm. a) zákona o azylu platí, že *azyl se cizinci udělí, bude-li v řízení o udělení mezinárodní ochrany zjištěno, že cizinec je pronásledován za uplatňování politických práv a svobod.* V § 12 písm. b) zákona o azylu je stanoveno, že *azyl se cizinci udělí, bude-li v řízení o udělení mezinárodní ochrany zjištěno, že má odůvodněný strach z pronásledování z důvodu rasy, pohlaví, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých politických názorů ve státě, jehož občanství má, nebo, v případě že je osobou bez státního občanství, ve státě jeho posledního trvalého bydliště.*

[34] Nejvyšší správní soud spatřuje jádro sporu v tom, zda byl stěžovatel a) pronásledován za uplatňování politických práv a svobod, popřípadě zda měl ve vlasti odůvodněný strach z pronásledování pro zastávání určitých politických názorů, a to z toho důvodu, že se jako člen vládní strany odmítal podílet na určitých formách zastrahování opozice a dalších násilných praktikách strany, a následně chtěl spolupráci s vládní stranou ukončit. Žalovaný i krajský soud tuto otázku zodpověděli záporně.

[35] Nejvyšší správní soud k tomu předně konstatuje, že aprobuje závěr krajského soudu (srovnej odstavec 42 napadeného rozsudku), potažmo žalovaného, že stěžovatel a) nebyl

pokračování

v zemi původu *pronásledován za uplatňování politických práv a svobod* [viz výše citovaný § 12 písm. a) zákona o azylu]. Z azylového příběhu stěžovatelů ani z obsahu správního spisu nikterak nevyplývá, že by stěžovatel a) aktivně uplatňoval politická práva či svobody, a s ohledem na to byl terčem pronásledování. V první právní větě rozsudku ze dne 13. 8. 2008, č. j. 2 Azs 45/2008 – 67, Nejvyšší správní soud k § 12 písm. a) zákona o azylu uvedl, že toto ustanovení „[m]usí být vykládáno souladně s čl. 43 Listiny základních práv a svobod a její celkovou systematikou, a to jednak proto, že má toto ustanovení ústavního pořádku vyšší právní sílu, a jednak proto, že je § 12 písm. a) zákona o azylu promítnutím této ústavní normy na zákonné úrovni. Za politická práva a svobody tudíž musejí být pokládána politická práva ve smyslu hlavy druhé oddílu druhého Listiny základních práv a svobod, včetně svobody projevu a práva na informace podle jejího čl. 17.“ Kasační soud znovu opakuje, že stěžovatelé ve správním řízení ani náznakem netvrdili, že uplatňovali svá politická práva, a za to byli pronásledováni. Teprve v žalobě stěžovatel a) zmínil, že se snažil ázerbájdžánskou společnost informovat o machinacích vládní strany při volbách, krajský soud však toto tvrzení správně vyhodnotil jako neúplné (stěžovatel k němu neuvedl žádné podrobnosti ani způsob, jakým měl veřejnost informovat), účelové, a neodpovídající příběhu předestřenému v řízení před žalovaným. Stěžovatel a) přitom měl příležitost uvést v řízení vše podstatné (viz odstavec [29] výše).

[36] Klíčové ovšem je, zda lze u stěžovatele a) s ohledem na jím popsané problémy v Ázerbájdžánu (které ostatně žalovaný nezpochybnil) usuzovat na obavy z pronásledování z důvodu zastávání určitých politických názorů. Z vyjádření stěžovatele a) v průběhu správního řízení nelze dovodit, že do strany YAP vstoupil primárně z politických důvodů, respektive proto, že by jej k tomu vedlo jeho politické přesvědčení. Učinil tak proto, že pracoval ve školství a členství ve vládní straně bylo pro učitele *de facto* povinné a automatické. Vládní strana užívala podle stěžovatele a) k udržení moci a k zastrašení opozice či jiných kritiků režimu různé praktiky (vyhrožování, užití fyzického násilí, vymáhání „výpalného“ apod.), na nichž se stěžovatel a) dle svých slov zprvu aktivně podílel. Z výpovědi stěžovatele a) lze dále odvodit, že v určité chvíli, kdy po něm členové vládní strany požadovali zapálení domu opozičního politika, u něj došlo ke „zlomu“ a na těchto metodách vládní strany se nadále nechtěl podílet. Podobně později odmítl ještě závažnější požadavek jednoho z výše postavených členů strany YAP, který po stěžovateli a) podle jeho tvrzení požadoval dokonce vraždu tohoto politika, k čemuž mu měl opatřit i střelnou zbraň. Přesné důvody onoho „zlomu“, jakož i to, proč stěžovatel nejprve s vládní stranou spolupracoval a podílel se na jejích útocích vůči opozici, a to zřejmě i těch násilných, zůstaly ve správním řízení (především při pohovoru se stěžovateli) neobjasněny. To je však nutné klást k tíži žalovanému, který tímto směrem pohovory nevedl a na tyto okolnosti se podrobně nedotazoval (k tomu viz níže, zejména odstavec [51] a násl.).

[37] Ve výše naznačeném směru je nutné posoudit, jestli lze odmítnutí stěžovatele a) účastnit se určitých praktik nebo metod, které používala vládní strana (její členové), považovat za vyjádření jeho politického názoru, respektive (vnitřního) politického přesvědčení.

[38] Žalovaný nerozporoval přímo azylový příběh stěžovatele a), nicméně podle něj neprojevoval nesouhlas s praktikami vládní strany veřejně, systematicky a trvale, ale

toliko latentně. Jeho potíže proto nelze podřadit pod pojem *pronásledování* ve smyslu zákona o azylu. Žalovaný konkrétně konstatoval, že „[p]řestože byl jmenovaný členem politických stran YAP a MDHP, nejednalo se o jeho autentický politický postoj, ale o skutečnost danou tím, že to bylo vyžadováno vzhledem k jeho práci ve škole a později i tlakem ze strany provládních politických aktérů, zejména členů strany YAP. (...) Členství ve straně YAP a MDHP bylo ze strany žadatele zčásti účelové, dané nutností členství kvůli práci, zčásti způsobené tlakem ze strany YAP na jeho osobu. Jeho následné snahy o vyvázání se z této spolupráce však nesplňují kritérium zastávání určitých politických názorů, neboť dotyčný tak nečinil veřejně, jeho nesouhlas neměl systematický a trvalý charakter. Jednalo se spíše o odmítání konkrétních požadavků vládních politických aktérů a také jeho neochotu participovat na konkrétních politických aktivitách. I pokud by motivem této činnosti bylo žadatelovo protivládní přesvědčení, toto bylo latentní. Nedá se tedy hovořit o tom, že by své tvrzené názory veřejně zastával, tudíž jeho potíže nelze podřadit pod pojem *pronásledování*, jak jej chápe § 12 písm. b) zákona o azylu“ [viz str. 6 rozhodnutí žalovaného ve věci stěžovatele a), zvýraznění bylo přidáno]. Na straně 7 téhož rozhodnutí pak žalovaný uzavřel, že „[ž]adatel se v rámci této strany (míněna strana YAP – pozn. soudu) podílel mimo jiné i na získávání informací o opozičních a konkurenčních stranách. Protože odmítal plnit některé úkoly zadané stranou, dostával se se členy této strany do konfliktů, nedá se však hovořit o tom, že by žadatel ve své vlasti zastával autentický politický protirežimní názor nebo byl pronásledován za uplatňování svých politických práv a svobod. Nepatří tedy mezi skupinu osob, která je za současné situace v Ázerbájdžánu vystavena problémům ze strany státních orgánů.“

[39] Krajský soud v prvé řadě korigoval názor žalovaného, že v případě odůvodněného strachu z pronásledování pro zastávání určitých politických názorů je potřeba, aby daná osoba zastávala tyto politické názory veřejně. Krajský soud považoval tuto dílčí úvahu žalovaného za chybnou, avšak zároveň podotknul, že žalovaný nezdůvodnil rozhodnutí o neudělení azylu pouze tím, že stěžovatel a) nezastával veřejně politické názory, ale opřel své rozhodnutí i o jiné důvody, s nimiž se soud ztotožnil (viz zejména odst. 46 napadeného rozsudku). Proto napadené správní rozhodnutí nezrušil.

[40] Krajský soud především uvedl, že útoky, které stěžovatelé zažívali, jsou závažné. Neshledal však spojitost mezi těmito útoky s politickými názory stěžovatele a). Podle něj jednotlivé útoky vyplývají hlavně z toho, že stěžovatel a) odmítal splnit určité požadavky představitelů strany YAP. Uzavřel, že „[s]e ztotožnil se závěrem žalovaného, že důvodem žalobcových potíží v Ázerbájdžánu bylo jeho odmítnutí participovat při konkrétních aktech zastrašování členů opozice a s tím související následná snaha vyvázat se ze spolupráce s vládní stranou. Žalobce a) však nezastával politické názory, které by v Ázerbájdžánu mohly být důvodem jeho azylově relevantního pronásledování. Jeho původní aktivity nebyly motivovány politickým přesvědčením“ (odstavec 48 rozsudku krajského soudu).

[41] Stěžovatelé spatřují právě ve výše citované pasáži rozhodnutí krajského soudu vnitřní rozpor. Namítají, že soud uvedl, že důvodem potíží stěžovatele a) sice bylo odmítnutí dále participovat na zastrašování opozice, avšak zároveň nebyly tyto jeho aktivity motivovány politickým přesvědčením (viz odstavec [14] výše). S tímto tvrzením stěžovatelů Nejvyšší správní soud souhlasí.

pokračování

[42] K odpovědi na rozhodnou otázku, jestli lze odmítnutí stěžovatele a) účastnit se určitých praktik nebo metod, které používala vládní strana k prosazení svých cílů, považovat za výraz jeho politického přesvědčení, tedy jestli měl stěžovatel a) slovy zákona *odůvodněný strach z pronásledování pro zastávání určitých politických názorů* [viz § 12 písm. b) zákona o azylu], krajský soud mimo jiné uvedl, že zastávání politických názorů představuje osobní postoj dlouhodobějšího charakteru, který vyjadřuje určité politické přesvědčení žadatele o azyl. S tím lze v obecné rovině jistě souhlasit. Ačkoli ovšem krajský soud odkázal na znění Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011, o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany (dále jen „*kvalifikační směrnice*“), újmní právo na daný případ nesprávně aplikoval. Při výkladu zákona o azylu je přitom třeba respektovat zásadu eurokonformního výkladu, případně použít ve prospěch žadatele o mezinárodní ochranu přímo ustanovení příslušné směrnice v takové situaci, ve které vnitrostátní transpozice v daném období absentovala či dosud absentuje (srovnej např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 4. 2019, č. j. 5 Azs 207/2017 – 36).

[43] Podle čl. 10 odst. 1 písm. e) kvalifikační směrnice *při posuzování důvodů pronásledování přiblíží členský stát k těmto hlediskům: pojem politických názorů zahrnuje zejména zastávání názorů, myšlenek nebo přesvědčení ohledně potenciálních původců pronásledování uvedených v článku 6 a jejich politik nebo postupů*, bez ohledu na to, zda žadatel podle dotyčných názorů, myšlenek nebo přesvědčení jednal. Nejvyšší správní soud tak konstatuje, že přímo z dikce kvalifikační směrnice vyplývá, že žadatel o mezinárodní ochranu může být pronásledovaný za to, že nesouhlasí s určitými praktikami či **postupy** vládnoucí garnitury. Jak správně podotknul krajský soud, není nezbytně nutné, aby žadatel projevoval svoje politické názory (zde nesouhlas s metodami používanými vládnoucí stranou) veřejně, jakkoli obecně bude taková situace patrně častější. Plně postačí, jestliže původci pronásledování o nesouhlasu dotčeného žadatele s jejich praktikami či postupy ví, a z toho důvodu jej pronásledují, ba dokonce by postačovalo, pokud by původci pronásledování žadateli o mezinárodní ochranu jeho přesvědčení (v dané věci ve smyslu nesouhlasu s určitými postupy) pouze připisovali, ačkoli ten by ve skutečnosti žádné takové politické přesvědčení neměl (srovnej již citovaný rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 2 Azs 45/2008 – 67).

[44] Ve světle výše uvedeného neobstojí závěr žalovaného, že stěžovatel a) nezastával „*autentický politický postoj*“, či že nevyjadřoval „*autentický politický protirežimní názor*“, a pokud ano, bylo jeho přesvědčení pouze „*latentní*“, což je nedostatečné pro učinění závěru o možném pronásledování. Ani krajskému soudu nelze přisvědčit v tom, že pokud stěžovatel a) nepatří mezi specifickou skupinu osob, které jsou v Ázerbájdžánu perzekuovány (soud zmínil především politické aktivisty, novináře, kritiky vládního režimu nebo náboženské představitele) a ve vykonstruovaných procesech následně mučeny či vystaveny ponižujícímu zacházení, nejsou jeho potíže spojené se zastáváním určitých politických názorů a ani neodůvodňují závěr, že by stěžovatelům mohla v zemi původu hrozit vážná újma ve smyslu § 14a zákona o azylu. Ačkoli nebylo zjištěno, že stěžovatel a) patří do uvedené skupiny osob, nelze bez dalšího kategoricky uzavřít, že ve vlasti neměl

odůvodněný strach z pronásledování z politických důvodů, respektive pro své politické přesvědčení.

[45] Na podporu výše uvedeného názoru Nejvyšší správní soud dále odkazuje na případ řešený britským Odvolacím soudem (*The Court of Appeal*) v rozsudku *Souad Nouné v Secretary of State for the Home Department* (Case No. C 2000/2669) ze dne 6. prosince 2000, který se týkal alžírské poštovní úřednice, kterou opakovaně přepadávali maskovaní ozbrojenci, kteří po ní chtěli, aby odeslala různé zprávy do Japonska a Sovětského svazu. Vzhledem k tomu, že jí vyhrožovali patrně i proto, že jejich oděv naznačoval příslušnost k islámským radikálům, zatímco ona byla oblečena „západním“ způsobem, což implikovalo její emancipovanost a sdílení západních hodnot, cítila se být terčem jejich útoků i z důvodu tohoto připisovaného přesvědčení. Odvolací soud zde vytvořil tato obecná kritéria: 1. motivy pronásledovatele mohou být vzájemně promíšené a mohou zahrnovat důvody stojící mimo Úmluvu o právním postavení uprchlíků z roku 1951 (v ČR publikovaná sdělením ministerstva zahraničních věcí č. 208/1993 Sb. – pozn. soudu), není nutné prokazovat, že jsou čistě politické; **2. politické přesvědčení může být vyslovené nebo skryté**; 3. k tomu, aby bylo prokázáno pronásledování z důvodu politického přesvědčení, tudíž **není třeba dokazovat politickou akci či aktivitu oběti: v některých případech již pouhá pasivita či neochota spolupracovat může být vyjádřením politického přesvědčení**; 4. ukáže-li se pravděpodobným, že pronásledovatel připisuje oběti určité politické přesvědčení a pronásleduje ji pro ně, pak skutečnost, že se v tomto připisování mýlí, nediskvalifikuje tuto oběť z uprchlického statusu.

[46] Nabízí se i paralela s tzv. odmítači povinné vojenské služby, která již byla v minulosti řešena a judikována správními soudy (viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 7. 8. 2012, č. j. 2 Azs 17/2012 – 44). Vyhýbání se výkonu vojenské služby může být důvodem pro pronásledování pro zastávání politických názorů, jestliže je účast na vojenských akcích v rozporu se skutečným politickým, náboženským nebo morálním přesvědčením žadatele o mezinárodní ochranu [viz str. 25 praktické příručky Evropského podpůrného úřadu pro otázky azylu (EASO – *European Asylum Support Office*) „Podmínky pro získání nároku na mezinárodní ochranu“ z roku 2018]. Podobně mohl být stěžovatel a) pronásledován za to, že nadále odmítal spolupracovat s vládní stranou a odmítal se podílet na násilných a jiných praktikách, které po něm tato strana vyžadovala.

[47] Ačkoli žalovaný toto neuvedl výslovně, lze z jeho rozhodnutí implicitně dovodit, že stěžovateli a) přitížilo, že se po přidání k vládní straně po určitou dobu podílel na jejích aktivitách proti opozici a kritikům režimu. Tyto aktivity, tak jak je stručně popsal stěžovatel a) při pohovoru, jsou přitom z pohledu demokratického právního státu nepochybně protiprávní a nepřijatelné. Pozdější změna názoru tak už jde k jeho tíži a nemůže se dovolávat ochrany jiného státu před pronásledovateli z vládní strany. Tento postoj je možné z morálního a hodnotového hlediska jistě pochopit, ale nemůže bez dalšího vést k závěru o nemožnosti udělení azylu, popřípadě doplňkové ochrany. V tomto směru zdejší soud spatřuje další paralelu se situací v Československu v období nesvobody (1948 – 1989). Nepochybně i zde byly osoby, které původně s vládnoucí komunistickou stranou či jí řízeným „režimem“ spolupracovaly, nicméně později změnily přesvědčení (například po okupaci v roce 1968 apod.) a další spolupráci odmítaly. Předestřenou optikou by platilo, že jestliže by se například člen KSČ sice na počátku podílel na násilných

pokračování

aktivitách této strany (činnost Lidových milic v únoru 1948 atp.), ale později by svůj postoj změnil a odmítl by se na obdobných praktikách nadále podílet, nevyjadřoval by tím svoje politické přesvědčení a neměl by nárok na politický azyl v jiné (svobodné) zemi.

[48] K předestřené argumentaci kasační soud uzavírá, že negativní postoj stěžovatele a) – byť veřejně nevyjádřený – k užívání násilí v činnosti politické strany může být (v závislosti na dalších okolnostech) *zastávání určitého politického názoru* [§ 12 písm. b) zákona o azylu], resp. *přesvědčení ohledně postupu* původců pronásledování ve smyslu čl. 10 odst. 1 písm. e) kvalifikační směrnice.

[49] Aplikuje-li se vše výše uvedené na případ stěžovatelů a především na potíže popsané stěžovatelem a) se členy vládní strany YAP a s příslušníky tajných služeb v domovském státě, je očividné, že závěry žalovaného (potvrzené krajským soudem) s ohledem na doposud zjištěný skutkový stav věci neobstojí. Příběh stěžovatele a) je plausibilní a žalovaný jej jako celek nerozporoval a neposoudil jej jako nevěrohodný. Též krajský soud hodnotil incidenty, které stěžovatelé v zemi původu zažili, jako závažné. Je předčasné, aby nyní Nejvyšší správní soud konstatoval, že stěžovatel skutečně byl v zemi původu pronásledován pro své politické přesvědčení, které spočívá v tom, že se již dále nechtěl účastnit praktik vládnoucí strany, jejímž byl dlouholetým členem. Za současné situace spisový materiál neobsahuje oporu pro takto jednoznačný závěr, který by ve svém důsledku vedl k udělení mezinárodní ochrany podle § 12 písm. b) zákona o azylu. Právě tímto směrem však musí žalovaný doplnit dokazování v dalším průběhu řízení tak, aby tato otázka mohla být postavena najisto.

[50] Zdejší soud v již výše citovaném rozsudku č. j. 5 Azs 207/2017 – 36, judikoval, že „[r]ozhodnutí správního orgánu o tom, že se žadateli neuděluje mezinárodní ochrana dle § 12 až § 14b zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, nemůže obstát, pokud správní orgán rezignuje na své základní povinnosti v řízení ve věci mezinárodní ochrany, tedy neprovede řádně pohovor s žadatelem tak, aby položené otázky důsledně směřovaly ke zjištění veškerých rozhodných skutečností a k prověření hodnověrnosti žadatelova azylového příběhu, neobstará si relevantní informace o zemi původu, které by byly specificky zaměřeny na azylový příběh žadatele a z něj vyplývající rozhodné skutkové otázky, a ani informace, které si obstará, řádně a objektivně nezhodnotí, a s rozhodnými skutečnostmi k posouzení, zda žadatel naplňuje definici uprchlíka dle § 12 písm. b) zákona o azylu, či má nárok na udělení doplňkové ochrany dle § 14a zákona o azylu, se řádně nevypořádá.“ Kasační soud na toto rozhodnutí, které taktéž obsahuje výklad § 12 písm. b) zákona o azylu, respektive výčet podmínek pro jeho aplikaci, v dalších podrobnostech odkazuje.

[51] Jak již Nejvyšší správní soud uváděl výše, žalovaný se v průběhu pohovoru stěžovatele a) v podstatě nedotazoval na bližší okolnosti a podrobnosti toho, proč do strany YAP vstoupil, jaké má politické přesvědčení, k jakým formám spolupráce s vládní stranou konkrétně přistoupil, na jakých konkrétních praktikách strany a v jaké míře se podílel, a především z jakých důvodů se po určité době začal od metod strany YAP distancovat a proč s ní chtěl další spolupráci ukončit. Tyto otázky přitom mohly být pro správné posouzení případu klíčové a jejich zodpovězení bylo nezbytné pro závěr, že aktivity stěžovatele a) nebyly motivovány politickým přesvědčením, a tudíž ani jeho problémy nelze podřadit pod *odůvodněný strach z pronásledování pro zastávání určitých*

politických názorů ve smyslu zákona o azylu. Žalovaný měl zaměřit pohovor právě tímto směrem a snažit se ověřit, zda stěžovatel a) zastává politické či alespoň morální přesvědčení, které jej vedlo k odmítnutí další spolupráce s vládou stranou. Toto ovšem neučinil. Žalovaný tedy pochybil, neboť k uvedenému závěru dospěl předčasně a bez potřebné opory ve správním spisu. Pro toto pochybení měl krajský soud napadená správní rozhodnutí zrušit a neučinil-li tak, sám zatížil napadený rozsudek nezákonností.

[52] Soud shledal kasační stížnost důvodnou, a podle § 110 odst. 1 s. ř. s. proto výrokem I. zrušil napadený rozsudek krajského soudu. Nejvyšší správní soud pro úplnost podotýká, že zrušil výrok I. napadeného rozsudku a dle § 109 odst. 3 s. ř. s. i na něm závislý výrok II. o náhradě nákladů řízení mezi účastníky. Stěžovatelé sice formálně napadli všechny výroky rozsudku krajského soudu, avšak je zřejmé, že výrok III. (týkající se odměny ustanoveného zástupce) napadnout nezamýšleli. Ustanovený advokát má nárok na odměnu za zastupování a úhradu hotových výdajů bez ohledu na výsledek věci, a nejde proto o závislý výrok ve smyslu § 109 odst. 3 s. ř. s. V kasační stížnosti ostatně ani žádná argumentace proti výroku III. rozsudku obsažena není. Proto Nejvyšší správní soud nepřistoupil ke zrušení napadeného rozsudku krajského soudu v celém rozsahu, ale jeho výrok III. týkající se odměny ustanoveného zástupce ponechal nedotčený. V opačném případě by totiž ustanovený zástupce pozbyl právního titulu k již vyplacené částce jeho odměny za zastupování stěžovatelů v řízení o žalobě.

[53] Zruší-li Nejvyšší správní soud rozhodnutí krajského soudu, a pokud již v řízení před krajským soudem byly pro takový postup důvody, současně se zrušením rozhodnutí krajského soudu může sám podle povahy věci rozhodnout o zrušení rozhodnutí správního orgánu (§ 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s.). V dané věci by krajský soud v souladu s vysloveným závazným právním názorem neměl jinou možnost než zrušit obě rozhodnutí žalovaného. Nejvyšší správní soud proto v souladu s § 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s., ve spojení s § 78 odst. 1 a 4 s. ř. s., rozhodl výrokem II. tak, že sám obě rozhodnutí žalovaného zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. V něm bude žalovaný postupovat podle právního názoru vysloveného v tomto rozsudku.

[54] Soud přistoupil nejen ke zrušení správního rozhodnutí týkajícího se stěžovatele a), ale i rozhodnutí žalovaného týkajícího se stěžovatelky b) a jejího nezletilého syna [stěžovatele c)]. Obě rozhodnutí totiž trpí stejnými nedostatky. Žádost stěžovatele a) o mezinárodní ochranu a jeho azylový příběh je v úzké spojitosti s žádostí jeho rodinných příslušníků. Stěžovatelé b) a c) *de facto* nemají vlastní azylový příběh, ale tvrzené problémy v zemi původu souvisí s otcem rodiny a s jeho pronásledováním. Ostatně některé popisované incidenty se týkaly přímo i jich (prohlídky u stěžovatelů doma, údajný pokus o únos syna apod.) a jejich případ tak nelze od žádosti stěžovatele a) mechanicky oddělit, naopak je třeba obě žádosti posuzovat ve vzájemném kontextu. Postavení stěžovatelů b) a c) je v rozhodující míře závislé na vyhodnocení situace stěžovatele a).

[55] Nejvyšší správní soud pro přehlednost shrnuje, že na základě dokazování provedeného žalovaným není možné přijmout závěr, že stěžovatelé nesplňují důvody k udělení azylu podle § 12 písm. b) zákona o azylu, respektive doplňkové ochrany dle § 14a téhož zákona. Žalovaný musí primárně na základě doplňujícího pohovoru se stěžovatelem a) řádně posoudit, zda může mít v zemi původu odůvodněný strach

pokračování

z pronásledování z důvodu politického přesvědčení spočívajícího v tom, že odmítal a nadále odmítá spolupracovat s vládní stranou na jejích praktikách či postupech, s nimiž vnitřně nesouhlasí. Žalovaný musí ověřit příčinnou souvislost mezi tím, co stěžovatel v domovském státě zažíval, a jím tvrzeným odmítáním spolupráce se členy strany YAP. Soud podotýká, že udělení doplňkové ochrany by v případě stěžovatele a) mohlo přicházet v úvahu tehdy, pokud by bylo prokázáno, že mu v zemi původu, respektive v souvislosti s návratem do země původu hrozí skutečné nebezpečí vážné újmy ve smyslu § 14a odst. 2 písm. a) až d) zákona o azylu, a zároveň by nebyla prokázána dostatečná souvislost mezi působením této újmy a důvody pronásledování dle § 12 písm. b) zákona o azylu. Od závěrů učiněných ve vztahu ke stěžovateli a) se budou dále odvíjet úvahy o (ne)udělení některé z forem mezinárodní ochrany stěžovatelům b) a c).

[56] V úplném závěru Nejvyšší správní soud připomíná, že s ohledem na výpověď doplněnou stěžovatelem a) ohledně toho, jakých praktik se dopouštěl v době, kdy se stranou YAP aktivně spolupracoval a určité úkoly pro ni plnil, by měl žalovaný rovněž řádně posoudit případné důvody aplikace tzv. vylučovací klauzule ve smyslu § 15 odst. 1 a 2 zákona o azylu, respektive § 15a téhož zákona. Jakkoli se důvody aplikace vylučovací klauzule primárně vážou ke spáchání činů typově mimořádně závažných (srovnej rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 5. 2018, č. j. 9 Azs 405/2017 – 30), kterých se stěžovatel a) s ohledem na dosavadní zjištění patrně nedopustil, měl by se žalovaný této otázce v návaznosti na další získané informace pro úplnost věnovat.

[57] Nejvyšší správní soud doplňuje, že specifikem azylového řízení je rovněž zásada, že v případě pochybností se postupuje ve prospěch žadatele o mezinárodní ochranu. Jsou-li dány skutečnosti, na základě nichž lze předpokládat, že k porušení základních lidských práv a svobod žadatele o azyl došlo, nebo mohlo by s ohledem na postavení žadatele ve společnosti, s přihlédnutím k jeho přesvědčení, názorům, chování atd., dojít, a správní orgán nemá dostatek důkazů o tom, že tomu tak nebylo či nemohlo by v budoucnu být, pak tyto skutečnosti musí v situaci důkazní nouze zohlednit, a to ve prospěch žadatele o azyl (srovnej rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 8. 2018, č. j. 1 Azs 137/2018 – 50).

[58] Podle § 110 odst. 3, věty druhé s. ř. s. rozhodne soud v případě, že zruší dle § 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s. rozhodnutí žalovaného, o nákladech řízení o kasační stížnosti i o nákladech řízení před krajským soudem. Podle § 60 odst. 1 s. ř. s., použitého na základě § 120 s. ř. s., mají úspěšní stěžovatelé právo na náhradu důvodně vynaložených nákladů proti účastníkovi (žalovanému), který ve věci úspěch neměl. Ze spisu krajského soudu ani Nejvyššího správního soudu však nevyplývá, že by stěžovatelům v soudním řízení jakékoliv důvodně vynaložené náklady vznikly, ostatně v tomto ohledu stěžovatelé ani žádný požadavek nevznесли. I vzhledem k zákonnému osvobození stěžovatelů od placení soudních poplatků a ustanovení zástupce jim tak žádnou náhradu nákladů řízení před krajským soudem ani před Nejvyšším správním soudem nelze přiznat, neboť jedinými náklady řízení jsou odměna a náhrada hotových výdajů ustanoveného zástupce, které hradí dle § 35 odst. 10 s. ř. s. stát (viz níže). Žalovaný neměl ve věci úspěch, náhrada nákladů řízení mu tudíž nenáleží. Z těchto důvodů rozhodl Nejvyšší správní soud tak, jak je uvedeno ve výroku III. tohoto rozsudku.

[59] Stěžovatelům byl v řízení před krajským soudem jako zástupce ustanoven JUDr. Vít Biolek, MBA, LL.M., advokát se sídlem Bohuslava Martinů 1038/20, Hradec Králové, který je zastupoval i v řízení o kasační stížnosti (§ 35 odst. 10, věta poslední s. ř. s.). Zástupci, který byl stěžovatelům ustanoven soudem, náleží mimosmluvní odměna a hotové výdaje, které v tomto případě platí stát (§ 35 odst. 10 s. ř. s.). Soud proto zástupci přiznal odměnu za dva úkony právní služby spočívající v podání kasační stížnosti a v poradě s klientem přesahující jednu hodinu, jejíž konání a obsah zástupce stěžovatelů řádně doložil [§ 7 ve spojení s § 9 odst. 4 písm. d) a s § 11 odst. 1 písm. c, písm. d) vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif) – dále jen „*advokátní tarif*“], a to ve věci tří stěžovatelů. Podle § 12 odst. 4 advokátního tarifu, jde-li o společné úkony při zastupování nebo obhajobě dvou nebo více osob, náleží advokátovi za každou takto zastupovanou nebo obhajovanou osobu mimosmluvní odměna snížená o 20 %. Mimosmluvní odměna za jeden úkon právní služby činí částku 3 100 Kč, po snížení podle § 12 odst. 4 advokátního tarifu pak za každého ze stěžovatelů 2 480 Kč, tj. za všechny zastupované stěžovatele celkem 7 440 Kč (3 x 2 480 Kč) za jeden úkon právní služby. Podle § 13 odst. 4 advokátního tarifu náleží ustanovenému zástupci i náhrada hotových výdajů ve výši 300 Kč za každý úkon právní služby. Ustanovený zástupce soudu doložil, že je plátcem DPH (§ 14a advokátního tarifu), odměna se tedy zvyšuje o částku 3 250,80 Kč, představující 21 % sazbu této daně. Celkem tedy zástupci náleží odměna (po zaokrouhlení) ve výši 18 731 Kč [odměna za dva úkony právní služby 14 880 Kč (2 x 7 440 Kč) a náhrada hotových výdajů za dva úkony právní služby 600 Kč (2 x 300 Kč) + DPH ve výši 3 251 Kč]. Tato částka mu bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu ve lhůtě jednoho měsíce od právní moci tohoto rozsudku (viz výrok IV. tohoto rozsudku). Náklady zastoupení stěžovatelů nese stát (§ 60 odst. 4s. ř. s.). O odměně ustanoveného zástupce v řízení o žalobě již rozhodl krajský soud výrokem III. napadeného rozsudku (ve spojení s usnesením ze dne 2. 1. 2020, č. j. 32 Az 3/2018 – 136, kterým zástupci přiznal zbylou část jeho odměny, v rozsudku předtím opomenutou), který ob stojí sám o sobě a Nejvyšší správní soud jej nezrušil, jak vyložil výše v odstavci [52] tohoto rozsudku.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3 s. ř. s.).

V Brně dne 15. října 2020

JUDr. Jaroslav Vlašín
předseda senátu